

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

Expoziția Steriade.

D. ANGHEL. — Pastel.

M. SADOVEANU. — Vremuri de bejenie (sfârșit).

D. ANGHEL. — Cântec.

ZATLOKIEWICZ. — Din călătoria prin Bucovina și Moldova a
păr. Anton Wasniewski.

I. SCURTU. — Cronică :

I. *Stiri culturale și artistice* : Societatea corală «Carmen». — Festivalul
«Liceului francez-român» la Liric.

II. *Cărți*. «Biblioteca pentru toți». — Biblioteca copiilor de A. O. Maior.

III. *Reviste* : «Illustrirte Zeitung» despre Alecsandri. — «Luceafărul». —
«Revista politică și literară» din Blaj. — «Neamul Romînesc».

V. *Ziare* : «Apărarea Neamului» din Iași. — «Unirea» din Blaj. — «Răvașul» din Cluj.

I. STREȘINĂ. — Cîntec din Bucovina.

Red. — Răspunsuri.

În supliment : Priveliști de pe Valea Bistriței.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . . 10 lei

In străinătate . 12 ,

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură — București,
Bulevardul Academiei, 3. — Edgar Quinet, 4.

A APARUT :

Negoțul și meșteșugurile în trecutul Românesc

Formind volum III din Istoria Rominilor in chipuri și icoane

DE

N. IORGA

Prețul Lei 2.50

A apărut:

RÎNDUNEL

POESII

DE

O. CARP

De vânzare la toate librăriile.

POESII

DE

HENRIC IBSEN

TRADUCERI

DE

D. ANGHEL și ST. O. IOSIF

Prețul Lei 2.50

Cărți

apărute în editura Institutului de arte grafice „Minerva“

Bulevardul Academiei, 3. — Edgar Quinet, 4.

AUTORII CLASICI

	L. B.		L. B.
ALECSANDRI V. — Poesii . . .	1.50	EMINESCU M. — Poesii postume	1.50
— Teatru, vol. I	1.50	— Scrieri politice și literare	2.—
— Teatru, » II	1.50	— Literatură populară . . .	1.50
— Teatru, » III	1.50	FILIMON N. — Ciocoiți vechi și noi	1.50
— Prosă	1.50	ISPIRESCU P. — Legendele sau basmele Românilor	1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și prosă	1.25	NEGRUZZI C. — Prosă	1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Românilor supt Mihai-Viteazul . . .	1.50	ODOBESCU AL. — Vol. I. Opere complete	1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii . . .	1.50	PANN ANTON. — Opere complete	1.50
CREANGA I. — Opere complete.	1.50		
EMINESCU M. — Geniu pustiu . . .	2.—		

NB. — Toate aceste scrieri — exceptînd „Poesii Postume“ și „Geniu Pustiu“, de Eminescu, — se găsesc în ediții de lux . . . à Lei 3.— vol.

AUTORII CONTIMPORANI

	L. B.		L. B.
ALDEA-SANDU C. — În urma plugului	1.50	HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos.	1.50
— Drum și popas	1.25	IORGA N. — Cuvînte adevărate.	2.50
— Drum și popas	1.25	— Drumuri și orașe din România	2.50
BÎRSAN Z. — Visuri de noroc . . .	2.—	— Sate și mănăstiri din România	2.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala	1.50	— Pe drumuri depărtate . . .	1.50
BOUREANU EUG. — Povestiri din copilărie	1.50	— Neamul românesc în Bucovina	2.50
COȘBUC G. — Valuri alinate, poezii traduse din Carmen Sylva . . .	1.50	— Neamul românesc în Ardeal și țara ungurească, 2 volume à	2.50
CHENDI IL. — Preludii	2.50	— Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul . . .	1.50
— Foiletoane	2.50	— Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul	— .50
— Fragmente	2.50	— Istoria Românilor în chipuri și icoane	2.50
CUNȚAN MARIA. — Poesii	1.25	IOSIF ST O. — Din zile mari . . .	2.—
DELATISMANA CORN. IOANA. — 100 basme pentru copii	2.50	— Credințe	1.50
EMILGAR-GĂRLEANU. — Bătrîniile	1.50	LECCA G. H. — Poesii	1.50
FLAMMARION C. — Tainele cerului (tr. d. H. G. Lecca) . . .	1.50	LIVESCU FLOREA MARIN. — Nu se cuvîne!	1.50
GENLIS D-NA (de). — Povestiri morale pentru tinerime . . .	1.50	MANOLACHE-HOLDA I. — Fete . . .	1.50
GORUN ION. — Taina a șasea . . .	1.50		
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina.	2.50		

	L. B.
PAPAHAGI N. și JULES BRUN	
Moșneagul de la munte	1.50
PAUL AUGUSTIN. — Între Someș și Prut	1.50
PETRESCU-PETRA N. — Ilie Marin	1.50
POP VASILE. — Rîs și plîns	1.50
— Domnița Viorica	2.—
POPOVICI C. AUREL. — Vorbe înțelepte	1.50
ROSETTI R. D. (Max). — Între Capșa și Palat	2.—
Rutenisarea Bucovinei	3.50
SADOVEANU M. — Povestiri	1.50
— Crîșma lui moș-Precu	2.—
— Dureri înnașuite	2.—

	L. B.
SADOVEANU M. — Șoimii	1.50
— Povestiri din războiu	2.—
— Floare-Oflită (roman).	2.—
— Amintirile căprarului Gheorghită	2.—
SCROB C. — Rouă și brumă	1.50
SCURTU AUREL. — Călăuza stațiilor Balneare și Climatice din România	2.50
SLAVICI I. — Vatra părăsită.	2.—
— Din bătrîni	2.50
TEODORU A. GH. — Din viața marinarului	1.50
VOINEȘTE-BRĂTESCU I. — Nuvele și schițe	1.50

BIBLIOTECA POPULARA „MINERVA”

No.		L. B.
No. 1—3.	Istoria populară a Rominilor	—45
4.	Cîntarea Romîniei	—15
5.	Istoria populară a literaturii Romine	—15
6.	Revoluția lui Tudor Vladimirescu	—15
7.	Perderea Basarabiei.	—15
8.	Unirea Principatelor.	—15
9.	Mihail Cogălniceanu.	—15
10.	Vasile Alecsandri	—15
11.	Stefan-cel-Mare	—15
12-13.	Istoria lui Mihail Vi-teazul, de N. IORGA	—25

No.		L. B.
No. 14.	Revoluția lui Horia	—15
15.	Răpirea Bucovinei	—15
16.	Cum să ne creștem copii	—15
17.	Păstrarea sănătății	—15
18.	Ce să citim?	—15
19.	10 Maii	—15
20-22.	Războiul pentru nea-tîrnare	—45
23.	Viața și faptele Mitro-politului Moldovei Veniamin Costachi	—15
24.	Aritmetică	—15
25.	Femeia în revoluția din Rusia de E. Arbore-Ralli	—15

BIBLIOTECA MUSICALĂ „LIRA ROMÂNĂ”

Conținînd cele mai frumoase române și cîntece
naționale romine pentru voce și piano

NUMERELE APARUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec pa-triotic. 2. Luna doarme. Romanță populară. 3. Aolen! Arie populară. 4. Suspine crude. Romanță populară. 5. Cîț te-am iubit. Romanț. popular. 6. Călugărul. Melodie populară. 7. Pentru tine Jano. Cîntec popular. 8. Două fete spală lîină. Arie popul. 9. Ce te legeni codrule? Romanță. 10. Steluța. Romanță.	11. Cucuruz cu frunza'n sus. Cîntec popular. 12. Fetițe din acel sat.. Arie din Transilvania. 13. Popa zice că nu bea. Arie popular. 14. Inimioara mea. Arie populară. 15. Am un leu și vreau să-l beau. Cîntec popular. 16. Pasăre galbenă'n cioc. Cînt. pop. 17. Împul Regal Român de Hubsch. 18. Cîntecul Cîntei Latine.

Prețul unui Ex. 20 bani.

De vînzare la toate librăriile din țară și la Instit. de arte graf.

și edit. „MINERVA”, București, B-dul Acad., 3.—Edgar Quinet, 4.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația:
Bd. Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, 4,
BUCUREȘTI

Redactori:
D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SAOVEANU,
G. SANDU-ALDEA, I. SCURTU

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . 10 le
În străinătate. 12 »

EXPOZIȚIA STERIADE

Pentru cei cari au umblat prin alte țări și au cutreierat cu drag saloanele de pictură, este o adevărată revelație expoziția pe care a deschis-o la Ateneu tinărul pictor Steriade. Cunoscut pînă deunăzi numai prin două-trei pînze, cu care lua parte la Expozițiile anuale ale viguroasei «Tinerimi Artistice», semnalate fugitiv de cite un cunoscător de artă, d. Steriade se înfățișează astăzi cu o expoziție proprie de mai bine de 80 de tablouri. Ceea ce în viața unui scriitor este volumul, primul volum, culegerea și munca atitor ani de trudă, de îndoială, de speranță și avinturi, în care a urmărit o idee cercind s'o fixeze într'un vers sau o frază nepieritoare, același lucru înseamnă adunarea acestor pînze într'o sală, deschisă oricui s'ar abate întimplător, liber de a ridica din umeri, de a face o glumă, — sau de a admira rezultatul primelor sfortări cătră un ideal bine lămurit.

În împrejurarea de față glumele sau ridicările din umeri nu-și au locul lor, — celui ce poate să înțeleagă din cele dintiū manifestări o personalitate, Steriade se impune, prin spiritul lui cercetător, prin găsirea imediată a trăsăturii caracteristice care dă expresie unei figurī, prin nota dominantă de tristețe sau de veselie ce se desface dintr'un colț de natură, prin atitea însușiri neobicinuite, care te fac să-l ții minte și să-l prețuiești între ceilalți. Realismul lui este aproape brutal; nu caută frumosul, ci, poate, printr'o dispoziție particulară, are chiar o atracție iresistibilă pentru ceea ce alții ar putea să cheme «urit», — dar cît caracter și adevăr nu întilnești la tot pasul în creațiunile lui! Ai spune într'adevăr că pentru el frumosul e ceva convențional, și țigancele lui sînt așa de departe de a fi romantice, umiliī lui pescari sînt așa de puțin sclivisiți, cerșetorii lui sînt așa de puțin cerșetorii de paradă, portretele lui ar fi așa de deplasate într'un salon de burghез parvenit, încît involuntar admirī agerimea acestei viziuni îndrăsnete și originale.

Dar tinărul pictor are, în primul rînd, și serioasa cultură aca-

demică a celor ce știu să zidească solid; tablourile sale se razimă totdeauna pe schela sigură a desenului, de aceea la el apar grupuri, în acțiune, se vede mișcare în aerul și priveliștea ce complectează tabloul, în sfârșit adevărata viață a celor mulți. Impresiile sale nu le caută în colțuri liniștite de țară, cu păstori zvelți și mindre păstorițe, dar tot atit de bine simte poesia tirgovețului ce rătăcește prin străzile orașului unde s'a născut. Nimeni poate pînă la dînsul n'a știut să redea cu mai multă putere tot pitorescul acestor scene ale vieții de toate zilele, pe lîngă care atîția trec fără a le remarca. Așa «Brișcarii din piața Sf. Anton», căruțele acelea hodorogite, cu caii oboșiți și slabi, soborul de «Chivuțe» gata par'că de vrajbă, cu innaltele lor spoitoare, în așteptarea mușteriiilor, — și toate celelalte țigance, care mișună pe frotuarele noastre, sînt tot atîtea dovezi vii care vorbesc de la sine despre puterea de observație a pictorului.

Dacă, totuși, numărul de pînze care zugrăvesc ceruri și priveliști străine, abundă în această expoziție, nu e mirare: tinărul artist de curînd s'a întors din străinătate. Nu putem trece cu vederea însă frumoasele impresii aduse de la Chioggia, unde calitățile sale de colorist se vădesc atit de bine. Funduri de străzi scăldate în lumina dulce pe care o dă împrejmuirea apelor întinse, cu toată policromia lor intensă, cînd întunecate și adumbrite de ceață, cînd luminate aproape strigător de soarele reapărut; vedenii de canaluri, cu bărci ce dormitează cu pînzele greoaie; punți aruncate în arc deasupra apelor liniștite, — și toată lumea aceea de pescari cu ochii apoși, de ștregarî cu fața șireată și, în special, acele două vinzătoare de dantele cu figurile lor aproape respingătoare, toate acestea sînt momente fericite ale ochiului deprins a distinge valoarea justă a culorilor.

O poezie stranie învăluie întreaga operă, căreia îi dă astfel o unitate: e poezia adîncă, plină de înțeles și de humor citeodată, a celor neîmpodobiți de soartă, a umililor, a necunoscuților ce se trudesce din greș ca să trăiască, e reabilitarea prin artă a *urîtului* caracteristic, ce te urmărește și te obsedează.

Noi, cei de la «Sămănătorul», sîntem bucuroși că putem saluta în Steriade un artist care 'și taie singur drumul, fără a măguli gustul publicului și care 'și va impune pînă la sfîrșit originalitatea sa. Drumul e anevoios într'adevăr, plin de piedici și desiluzii ca toate drumurile ce duc spre culmi, — dar biruința va fi cu atît mai vrednică de laudă.

P A S T E L

*Ce zarvă e în lumea porumbilor în zori,
Și câtă bucurie în jurul casei voastre :
Privește, vin păunii cu crestele albastre
Și cozile învoalte ca un ghiveciu de flori.*

*Și'n urma lor, curate și lucii ca zăpada,
Pășind pe cărăriua cu albe romănițe,
Coboar'acum alaiul de mîndre păunițe,
Că de-atît alb de-odată s'a 'nveselit ograda.*

*Și s'a tlezit măgarul zbierînd duios la soare,
— Vroind să spună parcă ce vede și 'nțelege ; —
Dar trist își pleacă fruntea ca Midas, vechiul rege,
Văzînd albastra-î umbră culcată la picioare.*

D. ANGHEL.

VREMURI DE BEJENIE

VIII.

După truda cumplită din ajun, după zbuciumul nopții, și Andrieș Hamură și Costea Morocine se simțiau zdrobiți. Mijia de ziuă și adia vintisor răcoros dinspre ape ; satul, mănăstirea, ardeau încă, și păreau, de o parte și de alta, movilă de jar. Prin întunerecul scăzut, cei doi tovarăși, cu slujitorii după ei, își duceau, mergînd încet pe jos, caii de căpăstru. Umblau muți ; cu trupurile amorțite, cu pleoapele ca de plumb, căutau loc prielnic pentru odihnă : altă fericire nu mai doriau pe lumea asta !

Așa merșeră un timp la întîmplare ; apoi se opriră într'o poeniță innegurată, în sus de mănăstire, pe malul pîrăului Moîșa. O perdea deasă de copaci îi despărția de drum, pîrăul murmură dulce într'o aburire ușoară, și lucirile zorilor creșteau.

«Să căutăm cîte-o piatră pentru căpătiiu, vorbi Morocine. Aveni așternut truda noastră și iarba moale a pămîntului ; ne invălim cit cu contășurile, cit cu necazul ; și greū are să ne fie numai pînă ce-o eși sfintul soare, și mai ales pînă ce ne-a zări!...»

Ilie Buzărlan începu a rîde încet în urmă.

«Cum, bade Ilie ? întrebă Costea. Nu te-ai dus să-ți vezi cimotiile de pe ceia lume ?

— Nu, jupîne, să ertați dumneavoastră, le-am trimis numai veste... zise Buzărlan, pe cînd cei doi prietenî se cuibăriau în iarba poeniî și se învăliau în contășuri. Li-am trimis răspuns să nu se supere; să mai aștepte. Și pe fața pămîntie a lui Buzărlan răsări risul grozav, care-î încreția toată fața și-î zbirlia mustățile tușinate. Eū cu toporașul meū, săracul!... Cit ici, cit colea... Iaca un păgîn, de cei cari minîncă mortăciuni, bată-î Dumnezeū să-î bată ! A-ha ! ce mai faci ? Și pic ! cu toporașul. Și iar merg o bucată ; și iaca încă unul : Ce mai faci, bădică ? și pic ! cu toporașul... Și nu știu ce dracu-aveau că nici nu mai ziceau măcar o vorbă... Se puneau la pămînt și tăceaū, bată-î mama cailor ! Și mai merg eū și mai dau bun-întîlniș cu unul... Da' el de cît nu mai putea : urla la mine și da să m'apuce de chică, și c'o bucătică de sabie tot făcea semn spre gîtul meū...

— Dec ! mormăi Morocîne din iarbă. Tu-î dai bună-dimineață și el de chică te'nhață !

— Asta-î ziceam și eū... și eū limba lui n'o pot grăi... Da' i-am făcut semn cu toporul!...» — sfirși Morocîne, și se uita la topor de departe, trăgîndu-și îndărăt capul.

Andrieș Hamură adormise cum se lăsase pe pămînt. Morocîne se întoarse pe-o coastă și-și trase peste cap mantaua. Curînd începu a sforăi și el.

Buzărlan, clătînd din cap, se întoarse spre Gheorghîță Răducan, și-î arată din ochi pe Costea. Șopti încet :

«Nu știu, bre Gheorghîță, cum s'a ales pe lume așa creștin... Acū eū nu-s om să mă sparii de una și de alta... Da' aista, măi Gheorghîță, adevărat că m'a virit în spărieți !... Știi cum trăgea cu sabia, măi ? Zău, să mă bată Dumnezeū, numai ia așa staam și mă uitam !... Și are o barbă, măi frate ! De cînd maica m'a făcut n'am văzut așa pădure de barbă !»

Grăind încet, cei doi slujitori deschingară caii, le scoaseră frinele și le dădură drumul la iarbă. Apoi își plecară și ei capetele la pămînt.

«Bre, frate Ilie, zicea Răducan, de s'ar mîntui odată și amarul acesta !...»

— Adevărat... grea pedeapsă pentru atitea suflete de creștini...» răspunse încet Buzărlan. Apoi, într'un tirziū, adăogi : «Aū pierit mulți de-ai noștri... săracii...»

După aceia tăcură.

Cînd deschise ochii Andrieș Hamură, soarele se ridicase la virfurile copacilor din marginea poeniței. Caii stăteau neclintiți în fund,

cu capetele în lumină. O ploaie lină și mîngietoare de raze îl învăluia, îi mîngîia parcă și trupul și sufletul. În tăcerea adîncă care-l împresura, privi împrejur: prin ploaia de lumină o veveriță cafenie cu pată albă pe piept sta neclintită între ramurile unui brad și-l ținea cu ochișorii mici, negri, licăritori. O privi zimbînd. Un zbor de pasere trecu prin lumină. În liniștea codrului, auzi apoi deslușit bătaia rară, răsunătoare, a unei ciocănituri nevăzute. Luarea-aminte îi fu furată de-un vis, de o arătare dragă... Liliana îi plutia lin pe dinaintea ei cu un zîmbet încremenit; și deodată tot chinul dragostei, toate visurile lui din doi ani lungi părăduiți zi cu zi în străini, tot trecutul fermecat din primăvara celei d'întîiu iubiri, se întoarseră; și simți un fior de durere în lungul trupului.

I se părea mult, tare mult de *atunci*.

...Un balcon cu rouruscă înverzită în primăvară, cu flori nouă scaldate de soare, se arată. O ciocirlie se saltă în tremurarea aripelor în neclintit albastru; și'n valea largă a Moldovei, presărată de sate și de liniștea binecuvîntată a Domnului, abia aburește o adiere slabă; și el călărește pe murgul lui pe drumul mare, pe coama dealului, cu ochii pierduți în depărtări, cu sufletul tînăr umplut de o mulțămire pe care n'o poate pricepe. Dar parcă ar vrea să aia aripă de vultur, să sboare, să se ducă! Pină în depărtări nemăsurate fumează ogoarele proaspăt arate; un unghișu de cocoare trece prin înaltul albastrului, aproape de el, la marginea drumului, un plugar zvîrle, cu brațul larg deschis în lumină, sămînța care va încolți și va rodi.

Și iată, s'arată, în sărbătorile primăverii, și horile în sate, cu flăcăii nalți, cu fecioarele sprincenate, cu mireasma care-ți intră adînc în suflet a florii de liliac. Și jupîn Gligorcea din Forăști, cu jupîneasă Mitrofana, vin în rădvanul lor greu la Drăgușeni, să petreacă la Mihail Talpaș sărbătorile Învierii. Țigani meșteri trag lin din alăute, Țigănci tinere aduc, în fumezarea mirodeniilor, fripturi boierilor la masă. Și în balcon, în verdeață și în lumină limpede, numai două inimi tinere au rămas. Undoind ca un val, cu priviri neliniștite și verzi ca unda Moldovei, se mișcă Liliana; și ca o muzică mai dulce de cît a lăutarilor i-î glasul. Și Andrieș își simte sufletul tot așa de adînc pătruns și de fermecat ca și în cea d'întîiu dimineață de primăvară, cînd călăria pe murg, cînd fumeau ogoarele în zări, cînd soarele avea mîngîierea iubirii, și cînd cocorii strîgau în înalt cu glasuri domoale de trîmbiți. Dragostea mare și nesfîrșită îl cutremură. Și cum tace el, cum tace și fata cu ochii verzi și umezi, numai prin priviri își pătrund în suflete și zîmbesc fericiți. Și dragostea ca un val îi izbește, ca o cîntare a cîntării inimii lor îi chiamă unul către altul;

brațele li se ating, și fiorul unei sărutări lungi îi cutremură. Brațele Lilianeî i-au cuprins grumazul; în sărutarea lungă ochii ei arzători s'au închis. Și ca de o beție se simția purtat după aceia; vedea veselie lumii din jur ca printr'un painjenis de lacrimi; înțelegea acum de ce a fost zidită de Dumnezeu lumea asta mare, cu toate frumusețile ei!

Și se făcea iar după aceia un amurg vioriū de basm, și el venia ca vijelia călare spre balconul înflorit. Cea d'intiū stea, lacrimă sclipitoare, tremura în cerul asfințitului; și cum ajungea, cum, cu ochii înălțați, își opria deodată, scurt, calul, rugurile de rouruscă se depărtaū într'o parte și'ntr'alta, și fața albă a Lilianeî se arăta c'o floare roșie în cosițele legate în cunună deasupra frunții. Ș'un ris tăcut, o răsfringere de lumină lină, lucea pe fața ei, și'n ochii ei; și Andrieș simția atunci că pentru dragostea lui, și pentru dragostea ei e'n stare să se urce în înaltul cerului, să se scufunde în fundul pământului!

Și domol veniaū icoanele dragostei lui în visarea aceasta a dimineței. Și vorbe, vorbe dulci îi picuraū în urechi, pe cînd zimbetul Lilianeî, al umbrei Lilianeî, mai luminos se făcea. «Oare sînt frumoase femeî în țara leșească?...» Auzia deslușit cuvintele acestea. și zimbea. — Și vedea și pe jupineasa Mitrofana, cu fața senină, în straiela ei cernite, o vedea și pe ea zimbind; și o vorbă îi rămăsese de la ea: «Ce caută Făt-Frumos prin preajma Drăgușenilor?...» Și bătrînul Gligorcea ridea cu poftă, mîngîindu-și barba căruntă.

Își mai aduce aminte Andrieș Hamură și de ziua plecării lui în locuri străine. Boierul Mihail Talpaș și cu cucoana lui îl sărutaseră și-î spusese vorbe bune ca o binecuvîntare; Liliana se feria parcă, numai cu ochii în jos, cum i-se ședea unei asemenea fete cumiņi. Și cum eșise cu inima frîntă, cu ochii gata să i-se umple de lacrimi, cum întorcea încet capul, întristatul fecior zărea ca o sclipire în florile balconului, și ca o undoire de val. Și trist mergea cu capu'n piept în lungul grădinei mari a boierului Mihail, și-și ducea de căpăstru calul care venea și el cu capul plecat, apăsător și el parcă de durerea despărțirii.

Și cum ajungea în capătul cellalt al grădiniî, acolo unde intra părăul ciuruind domol în cădere, parcă cineva îi puse mina în piept și-l opri. Îl strigase cineva? Nu-l strigase nimeni. Auzise ceva? Nu, n'auzise nimica. Părăul murmura între sălcii bătrîne care-î străjuiaū ripa. Pe pajiștea dintre sălcii creșteaū flori; printre ramurile sălciiilor aplecate se zărea acoperiș de moară clădită jos în ripă, ca să vie de sus apa părăului, să poată purta spetezele roții. Moara stătuse; numai ciuruitul părăului se auzia. O țarcă ridea în sălcii, apoi trecu filfiind

din aripă, întorcându-și capul negru spre Andrieș, care sta neclintit, cu ochii duși, cu capul plecat în piept, parcă venise la mormîntul unui prieten drag. Și dintr'odată urechia lui auzi foarte limpede pași ușori, ș'un fișit ca al altei ape, care venea din înalt, de undeva. Cu rochia largă de mătasă filfiind, cu volanele multe bătînd ca niște aripioare, rumenită la față, cu ochii lucind, venea repede, aproape alergînd, printre sălcii tăcute, Liliana. La strecurarea fiorului fierbinte de durere și de plăcere, Andrieș închise ochii. Apoi îi deschise, — ca să se încredințeze că nu era amăgit de un vis. Nu, nu era un vis. Liliana se apropia repede, zimbînd, cu brațele întinse. Îl cuprinse de după cap, se lipi tremurînd de el, își plecâ fruntea pe pieptul lui, și încet suspina, strîngîndu-l; apoi își ridică fața, și Andrieș simți iar amețeala celei d'intîi clipe, adîncă, prelungă, — parcă un vâl de întunerec îi luase și lumina lumii și a minții.

Andrieș oftă. Parcă se vedea iar călărînd grăbî după despărțire, ca alungat de ceva, cu capul greu, cu inima grea. Cimpia Moldovei, ogoarele întinse, lunci cu verdeață, toate rămîneau în urmă cu Liliana, și numai el se ducea înnainte, cu durerea dragostei lui!

Din nou, prelung și greu, oftă iar Andrieș Hamură; și i-se părea că a căzut de undeva și vine iar la lume. Străin, aproape necunoscut, îi răsuna la ureche glasul lui Costea Morocine. Își trecu palmele pe frunte, odată, de două ori, și gemu înnăbușit, printre degetele care-i acoperiau fața:

«Of! frate Costea, amară mi-î inima! Oare unde-o s'o gălesc?»

IX.

De patru zile alergau cei doi prieteni pe la toate mînaștirile plaiurilor, căutînd pe Liliana.

Intîiu trecură peste munte la Neamț, prin codrii mari de brad. În pasul repede al calului coborî în valea Ozanei; apoi, cu piciorul, suiră prin ripa pietroasă la cetatea Neamțului. Costișa era plină de tufe de feregî, și de florile galbene ale sinzienelor care miroseau dulce în liniștea locurilor și în tăcerea verei. Pe zidurile sure de piatră veghiau străjerii. Înlăuntru, ciți-va boieri pribegî, cu care cei doi prieteni stătura de vorbă. Șuvoiul păgîn trecuse prin vale; spre cetate nici nu îndrăzniseră Tătarii să se avinte. Și de sus, de pe zidurile vechi, Andrieș Hamură și Costea Morocine vedeau în ceața depărtărilor, între codri, și mănăstirea Văratifului și mănăstirea Neamțului. Munții în negură, trepte, trepte, cu culori tot mai slăbite, se

desfășurau pînă în fund. Tuturor depărtărilor trimetea Hamură oftările lui.

Apoi coborîră, încălecară pe cai, și, cu cei doi slujitori după ei, răzbătură mai departe la mănăstirea Neamțului. Acolo puhoiul tătarec venise, trecuse. Acoperișurile mănăstirii, ale chiliilor, ale arhondaricului, ale tuturor acareturilor în care zăceau bogății multe, erau pîrjolate. Numai ciți-va călugări bătrîni, întorși cei d'întîiu, rătăceau printre zidurile afumate ale clădirilor. Se tînguiau încet, cu lacrimi : Multe odoare au fost răpîte. Tamazlicurile de boi și de vaci le-au luat în sfîrcul harapnicelor. Au încărat și grîu cît au putut, iar pînei rămase i-au pus foc. Au intrat călări în biserici și au tăiat sfinții cu săbiile. Au alungat ca pe niște sălbătaciuni pe unii călugări rămași în rugăciune. I-au tăiat, le-au zvîrlit capetele în foc și bucățile trupului în toate părțile. Se cunoșteau urme de sînge pretutindenî. Și apa fîntinelor din preajma sfintului locaș era crușită de sînge. Pe mulți i-au tăiat și i-au zvîrlit în fîntîni.

Cu glasuri triste, încovoiați ca de durere, vorbeau așa călugării. Și A:drieș asculta și din ce în ce mai mult pierdea nădejdea că va găsi pe Liliana.

Lăsară în urmă mănăstirea arsă și jefuită, lăsară jalea ruinelor și umbrele dureroase ale celor ciți-va bătrîni, încălecară tăcuți și se suiră mai sus, în munte, pe drumuri prăpăstioase, la Secu, și la Săhăstrie. Amîdouă schiturile erau arse deplin. Satul din preajmă era răsluit pînă la fața pămîntului ; nici-o ființă omenească nu mai rămăsese în acele locuri ; nici paseri nu treceau prin pustiul acela. Par'că nici-odată nu se sunaseră pe acolo clopote și nu veniseră creștîni la rugăciune.

Mai departe, peste muntele pietros, aproape drept, era greu de răzbătut cu calul. Se întoarseră prin pădurile de brazî și de stejari, călărîră la Văratîc, la Agapia ; înapoi la Horața ; și în toate părțile găsiră multă jale și pustiu. Din ținutul Neamțului se întoarseră într'al Sucevei, cerșetară mănăstirea Slatîniî, ctitoria nouă a lui Alexandru Vodă Lăpușeanu. Pe acolo păgîinii n'ajunseseră, dar în mulțimea de boieri și de popor strînsă ca 'ntr'un stup, scoborîtă roind din munți, prietenii nu găsiră pe cine căutau. Și așa, întorcîndu-se, rătăceau, printre sate arse, printre holde arse, printr'o jale și o pustietate de li se sfișia inima. Din cînd în cînd se întilniau cu săteni speriați cu fețele supte, cu ochi flămînzî. Îi întrebau :

« Incotro, frate ? »

Și sătenii se opreau, par'că nu știau ce să răspundă. Dar se înțelegea că au rămas fără case, fără vite, fără mălaiu ; se înțelegea că

și-au pierdut neveste și copii ; nu rosteau nici un cuvint, și cu fețele împietrite de durere, porneau înaintea, hotărîți par'că să-și ia lumea în cap, de atita necaz și amar.

Pe alocuri, pe unde rîdea parcă lumii, pe costișă, de-asupra unei ape limpezi, un sat bogat, acuma găsea fumegînd cele din urmă gospodării. Neveste și copii, cu cîni slabi după ei, rătăceau, căuta, parcă, ceva și nu găsea nimic.

Din cînd în cînd, pe lingă așezări omenești arse și părăsite, pe lingă capete de pădure, zăreau stoluri de ciorî, învirtejindu-se. La apropierea cailor incepeau a croncăni răsunător. Corbiu filțiau greoi și se înălțau puțin, apoi cădea iar asupra pămîntului. Acolo puteau stîrviurile apărătorilor pămîntului.

Baia era arsă ; puținii oameni îndrăzniseră să se coboare în vechiul tirg. Arsesse ș'o parte din Suceava, ș'o lume îngrozită sta și acuma rătăcită Dumnezeu știa pe unde.

Numai scrum și cenușă era și hanul lui Căpriță de la răscrucea drumurilor mari. Despletită și plînsă, c'un copil de mîna, umbra nevasta hangului dînd tircoale locului ca o nebună ; iar badea Căpriță murise, săracul, cu toporu 'n mîna : ș'acu sta întins cu fața în sus, înaintea hanului, ne 'ngropat de-atîtea zile.

C'o părere de rău nespusea privia Andrieș Hamură spre locul unde fusese odată ospătat bine, unde dormise somn bun, și unde legase prietenie cu un om ca Morocine. Parcă pierduse ceva scump.

Și Costea dădea încet din cap :

«Hei, săracă vieață ! Ia de aceia nu mi-ai priit ! Foc a trecut unde am stat veselînd, scrum s'a făcut pe locul unde am avut căpătiu de hodină... Ș'acuma mă uit la badea Căpriță... Dar putea el să trăiască și să se uite el la mine, cum mă uit eu la el... Putea să se uite el la mine, căci și eu puteam să zac ca el, întins pe spate, într'o vîgăună, cu fața la cer albastru»...

O țară întreagă pustie, arsă, plină de cumplită jale se întindea în jurul lor, supt același cer neclintit, într'același soare strălucit, care rîdea florilor și bucuriilor cu puține zile înaintea. Și cei doi prietenî trecură prin durerea multor sate, întorcîndu-se în trap țcănit, întristați, pe drum cunoscut.

«De nicăeri nici o veste, pretutindenî moarte și pustiū ! zicea încet Hamură.

Costea răspunse mîngîindu-și barba :

«Nu te scîrbi prea tare, frăține... N'ai nici de ce să te veselești, nici de ce să te scîrbești, pentru dragostea ta ; căci nu ai nici vești

bune, nici rele... Așteaptă. Poate s'a coborît la Rișca, poate s'a coborît chiar spre curțile lor...

— Cenușă curțile și holdele noastre !

— Cenușă toate, dar ție prea puțin îți pasă despre partea asta... Tu umbli căutînd un suflet, tu-ți cauți dragostea ta... Tac și așteaptă... În norocul tău umblu și eu... Și eu am tăcut și am așteptat, de cînd sînt, noroc și zile bune, și nu le-am găsit pînă acuma, dar tot nădăjduesc să le găsesc, de vreme ce am scăpat teafăr și din această vijelie... Tu, tinerețe, mîngîie-te așteptînd. Ce să-î faci? Așa-î în puținele și săracele noastre zile... Te gîndești la bucuriile trecutului și le cauți zadarnic, frate, căci cauți urme în apă. Te gîndești la bucuriile ce vor veni : dar umbli după umbrele norilor, pe pămînt, pe cînd norii călătoresc în depărtarea înălțimilor. Ci văzînd multa deșertăciune, mi-am zis: Aștept ! După ce a trecut, rău prea mult nu-mi pare ; nici prea mă bucur de ce va veni. O bucurie o primesc ca pe ceva de preț, în care n'am nădăduit. Împotriva unei neplăceri de o clipă nu cerc a mă împotrivi. Și neplăcerea aceea trebuie să vie, ș'o bucurie poate să străbată după aceea prin ea, ca o scînteie prin întunec. Toate se petrec, se petrec, se petrec prin lume și prin vieță cu rînduială. De ce să mă împotrivesc, eu umbră săracă ? Rînduiala va trece peste umbra mea și peste umbra împotrivirii mele. De aceea zic : Așteaptă ! Și aceasta s'o știți tot de la Costea Morocîne, — învățătură din necazurile lui»!

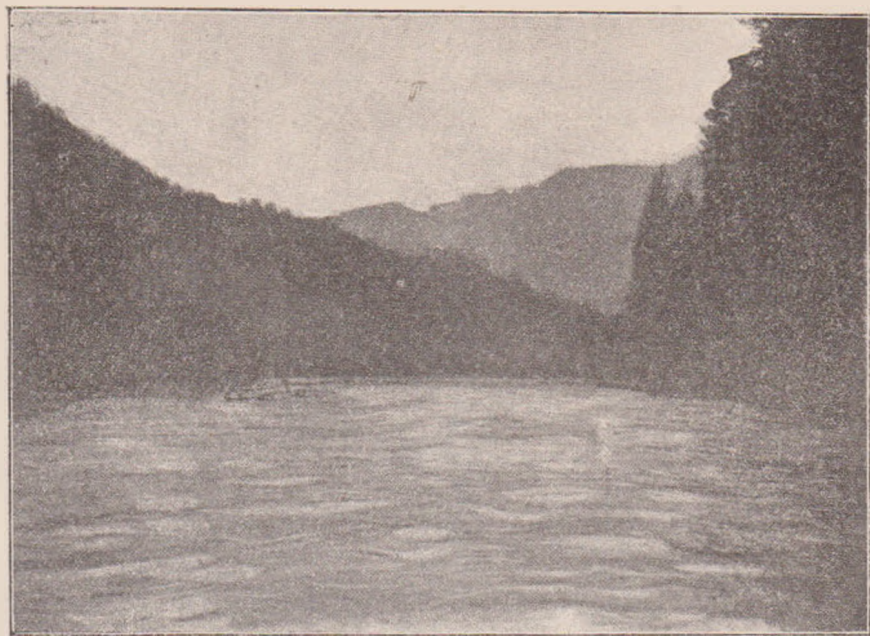
Dar vorbele lui Costea aveau puțină putere. O negură de jale se lăsase în sufletul lui Andrieș Hamură, și durerea îi răzbătea și 'n glas și 'n priviri. Puțin și rar grăia, și cite puțin, deschizîndu-și sufletul, mărturisirea lui Morocîne, toate durerile lui,—toată puțina ferire a trecutului și toată neagra jale a acestor multe și trudite ceasuri.

Și cum Costea, cu ochi blînzi și cu vorbă mișcată, îi dădea învățătură din durerile lui, — amîndoi, fără îndemnul nimănuî, treceau, pe drumuri pustii, pe supt coasta muntelui, și se lăsa, pe poteca pădurii, la Rișca, la mănăstire.

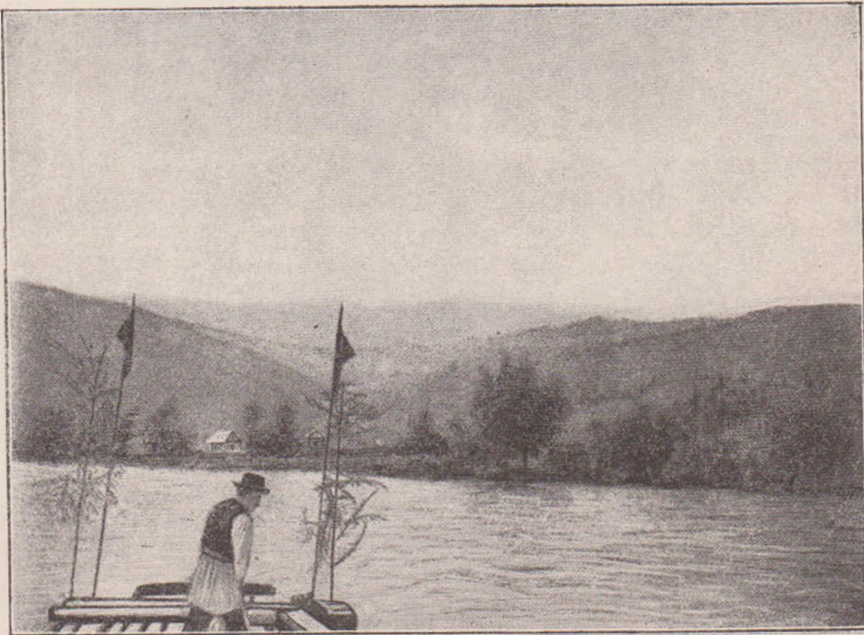
Acolo, între ziduri pustii, oameni jalnici se adunaseră, și călugări puținî cîntau prohodul, țaranilor cari căzuseră între ape apărîndu-și sărăcia lor. Cu capetele descoperite umblau încet printre ruine, pe supt clopotnița afumată, fără clopote, pe lingă zidurile crăpate ale bisericii. Călugării cîntau domol, ș'un bucium, după obiceiul plăieșilor, jelea în singurătatea locurilor.

Andrieș și Costea se opriră și se descoperiră și ei. Și luptătorii morți treceau pe năsălii, și buciumul se tînguia cu înmlădieri adînci ; o adîncă plîngere tremurată în liniștea codrilor, supt cerul curat, în

VII. PRIVELIȘTI DE PE VALEA BISTRIȚEI.

VIII. PRIVELIȘTI DE PE VALEA BISTRIȚEI.

lumina scăzută, în fața cimpiei Moldovei, care deschidea zare pustie, parcă spre întreaga țară a Moldovei prădată, arsă, trecută prin ascuțișul fierului.

Și trecură și cele din urmă două năsălii. Ș'o bătrână le bocea pe amîndouă; bocea pe Tudoruț, pe singurul fecior, și pe logodnica lui, care nu strigase la moartea flăcăului, care nu rostise nici un cuvint și nu vărsase nici o lacrimă. Și bătrîna bocea încet, pe jumătate plecată spre pămînt :

Bucură-te mănăstire,
Că frumoasă floare-ți vine.

Și trecură încet amîndouă sicriurile logodnicilor, și scăzură bocele bătrînei plecate spre pămîntul acela al durerii; și Andrieș tot mai privea în urma lor, cu ochi adînci în cari se rotea ca o apă neagră. Apoi zise greu :

«Ei, frate, acu încotro mergem?...»

— Înainte... Răspunse încet Costea, cu un glas care avea ceva din mihnirea înmlădierilor de bucium. Vezi tu, frate, nu știu cum, dar parcă s'a dus ceva din mine spre mormintele acestea...

— Unde, frate, unde s'o găsim? — vorbi cu durere Andrieș. Unde-o s'o găsim?

Dar Costea se gîndea; nu răspunse deocamdată; își trecea mîna prin barba uriașă, c'o lucire blindă în ochii căprii.

«Ți-î jale ție, frate, pentru c'ai avut o fericire. răspunse el apoi; și mie mi-e jale pentru că n'am avut-o! Dar să mergem înainte, tinerețe! Mă gîndesc eu așa, și zic, că adînc mormînt e cîteodată sufletul omului!»

Porniră. În urmă, pe munți, în ceață, ca 'ntr'o cunună sîngerată de durere, asfințea soarele. Și cei doi călăreți, cu slujitorii după ei, trecură Moldova, prin frămîntarea de foc a undelor. Trecură, și porniră pe drum lung, prin lucirile asfințitului; și se depărtau, tot mai mici, înainte, pînă ce se mistuîră în aburul amurgului.

MIHAIL SADOVEANU.

C Î N T E C

Garoafele din glastră stînd gata ca să moară,
 Vorbesc de-o fată blondă cu fața diafană,
 Vorbesc de-o prea frumoasă și mîndră castelană
 Ce le-a purtat de grijă o 'ntreagă primăvară...

Vorbesc, și pun la cale garoafele din glastră:
 — «Carminul să ni-l strîngem, și'n pulbere măruntă,
 Pe-obrajii ei să cernem ușor, în zi de nuntă,
 Să nu mai fie alta cum e stăpîna noastră».

D. ANGHEL.

Din călătoria prin Bucovina și Moldova a păr. Anton Wasniewski

(«ȘASE SAPTĂMÎNI ÎN RĂSĂRIT» ; 1846)

(Urmare)

Cînd mă întorceam din călătorie, am aflat aceleași lăcuste în fundul țării, aproape de Iași. Ele zburau ca un nour neîntrerupt pe o întindere de trei poște și erau așa de ingrămădite, că razele soarelui străbăteau printr'insele ca printr'o piclă. Un zbîrnăit surd se auzia în văzduh, venind din spre nourul zburător.

Lăcustele au o viață foarte trainică. Vizitiul meu prinse două lăcuste la Iași și le-a luat la Lemberg. Zece zile au rămas într'o cutiuță nemincate, pînă cînd am ajuns la Lemberg, și totuși mai trăiau încă.

Insecta aceasta se înmulțește din cale afară. O femeiușcă se ouă mai multe zecimi de ouă ce seamănă cu grăunțele de săcară. Adîncindu-se pînă la aripă în pămînt, se ouă la rădăcina ierburilor, ca ieșind din ouă odrasla să afle hrana trebuincioasă. Ce pornire instincțivă! Dar, după ce s'a ouat și și-a asigurat existența în odrasla sa, ea însăși piere.

În parte, cel puțin, poate fi nimicită insecta aceasta dăunătoare, arînd superficial glia, decî scoțînd ouăle pe suprafața ogorului, mai cu samă dacă se mai adaugă și asprimea climatei.

Ca să încerc cît ajută frigul și înriurirea aerului aspru la stirpirea acestei insecte, țineam supt cer deschis ouăle într'un pahar umplut cu apă. Iarna a înghețat apa din pahar. Dar cînd primăvara

gheața s'a topit, iar soarele încălzi apa din pahar, larvele au început să iasă ca niște furnici măricele din ouă și să sară din pahar.

Spre a stărpi lăcustele ce ieșiau primăvara din ouă și, tirindu-se pe pământ, făceau mare daună prin ogoare: Principele domnitor a poruncit ca în locul unde s'au ivit să sape gropi largi și adinci de un stinjen și să aprindă paie într'insele. Spre acele gropi aprinse să se gonească apoi lăcustele. Atuncia cete de plugari zgoniau atitea lăcuste, încit ele acoperiau pământul cu un strat gros în care oamenii se cufundau ca într'o mocirlă. S'a arătat însă, că nici acest mijloc nu era de ajuns. Lăcustele gonite umpleau gropile, stingeau focul și treceau spre lanurile vecine.

Cimpiile, prin care trecuseră lăcustele, par'că erau arse.

Ca aproape fiecare țară, așa și Moldova e expusă la unele plăgi, care îi vin din însăși poziția ei firească. Una dintr'insele sînt și lăcustele, care vin aicea destul de adesea din regiunile comeșurilor¹ dunărene și aduc fără veste pustiire în țara asta mănoasă, precum altădată Tătarii în Polonia.

Numai cîteva zile am zăbovit la Cotroș, moșia neamurilor mele. În ziua de 3 Septembrie am pornit — întovărășit de fratele meu — spre Galați — cîteva mile departe de Cotroș — spre a-mi tocni un loc în vaporul austriac, care pleca Duminica dimineață din Galați spre Constantinopole și ajungea de obicei în două zile.

Pe drumul spre Galați întimpinam într'una urmele mării pustiiri, săvîrșite de lăcuste.

Arșița ne chinuia strașnic. Aierul învăpăiat de soare ne innădușia răsuflarea. Am văzut boii morți de sete, alții, scoțînd limba băloasă, sugeau cu lăcomie aierul, umflîndu-și nările.

La dreapta șoselei imi arătară puțul pe care au început să-l sape pentru drumeți, din ordinul Statului, dar nu mai dau de izvor. Doi țărani ce săpau pământul înlăuntru, găsiră un bolovan mare de aur curat. Dorind fiecare dintr'inșii să-și însușească comoara găsită, se prinseră la răfuială sîngeroasă, în care unul a omorît pe cellalt și a fugit cu aurul.

După ce am trecut o pădurice mică, m'a încîntat mult priveliștea plăcută a lacului foarte întins — Brateș. Mergeam tocmai pe țărmurile lui înnalte și prăpăstioase. Vederea lui măreață m'a pregătit la priveliștea cu mult mai sublimă a mării. Lacul acesta are vre-o două

¹ Comeșul se numește balta întinsă cu trestia înaltă. Astfel de comeșe se întind pe amîndouă laturile Dunării, dela Balcani pînă la guri.

mile în lățime și de două orî atita în lungime. El se întinde pînă la Prut și hotarul Basarabiei. Apele lui hrănesc — afară de o mulțime de pești — și miî de paseri felurite. Lungî șiraguri de găște sălbatice plutesc prin văzduh pe deasupra lacului luciû. Cirdurile lor strică semănăturile din apropiere ca și lăcustele.

Lacul acesta aparținea deunăzi Domnitorului Mihalachi Sturdza, care-l dădu, cu moșie cu tot, pe moșia mitropolitană cu mult mai avantajoasă, Bozancea, aproape de Suceava. Mitropolitul penultim, care se invoî cu această schimbare, cunoscu pe urmă greșeala sa mare. Deci, neputînd îndrepta greșeala, fu cuprins de mîhnire și necaz, și abdică din vrednicia de mitropolit, ca să trăiască o viață solitară.

După mai bine de jumătate de drum spre Galați, am dat de o dovadă neștearsă a puterii romane de odinioară. E «Rîpa lui Traian» — cum o numesc Moldovenii — sau un val mare ce ajunge pînă la țărmurile Brateșului. L'aû ridicat la începutul veacului al doilea a erei noastre legiunile și coloniile lui Traian, care și-a dus acvilele biruitoare pînă în ținuturile acestea.

Trecusem Valul lui Traian, tăiat de-a curmezișul de drumul ce duce spre Galați. Nenumărate rinduri de care și harabale mari, cu roți înalte, se îndreptău într'acolo. Harabalele — conduse de harabagii sau oameni ce se indeletnicesc cu transportul produselor țării — erau încărcate cu grîne. Harabagii aceștia — numiți mai des că-răuși — veniau adesea chiar la Lemberg și la Cracovia, aducîndu-mi produsele romîne.

Prin norii deși de colb se desfăceau în depărtare Galații, unde Ioan Sobieski adăsta în zadar ajutorul făgăduit de Leopold I împotriva Turcilor la 1696. Mai la vale sclipia mîndra Dunăre, șerpuiînd strălucitoare ca un briû de argint prin șesurile fără de hotar. Pe luciul ei luneca dinspre Marea Neagră, ca o cetățuie plutitoare, o corabie de comerț cu vîntrelele umflate. Peste o jumătate de ceas eram la Galați.

Galațul nu e mare, ce e dreptul, e însă de cea mai mare importanță pentru Moldova, din cauza poziției sale pe Dunăre; e însemnat și pentru comerțul cu grînele, pe care le trimite Romînia spre Levant. E așezat cam în forma de amfiteatru, pe poalele unui deal; Dunărea vînată îi udă picioarele.

Afară de frumușica bisericuță catolică nouă și cîteva biserici ortodoxe foarte frumoase cu acoperemintele verzi, afară de palatele consulilor, aproape toate casele portului acestuia sînt de lemn și cu un singur etaj. Totuși în portul acesta se grămădește adesea avuția întregă a țării. Căci aicea sînt cele mai numeroase ham-

bare cu grîne, cele mai bogate deposite, mai ales de mărfuri orientale, aicea cei mai bogați zarafi. La înfrumusețarea Galațului mai contribuie mult șirul morilor de vînt, așezate afară de oraș, una aproape de cealaltă, mai cu seamă atuncia, cînd sînt toate în mișcare. Atuncia și se pare că-s paseri ce dau din aripă, ca și cum ar voi să zboare în înălțime.

Am ajuns în oraș și am pornit pe loc la consulul austriac, H. Huber, care m'a primit cu politeță îndatoritoare. Mi-a vizat pașaportul și m'a îndemnat totodată să mă folosesc de prilej și să vizitez Țara Sfintă sau cel puțin Smirna, unde poți ajunge din Țarigrad cu vaporul în cîteva zile. Dar timpul meu mărginit nu mă lăsa să mă gîndesc la călătorie așa de mare. Aminînd decî împlinirea dorințelor mele celor mai fierbinți pentru un timp mai prielnic, am luat rămas bun dela consul, mulțumindu-i cu sinceritate. După aceea m'am îndreptat la biserica catolică, ca să pun încă odată cu rugă fierbinți călătoria aceasta lungă și primejdioasă supt paza lui Dumnezeu celui Atotputernic. Biserica am aflat-o deschisă, se închina tocmai un preot din Italia, care m'a găzduit apoi foarte bucuros.

Am vizitat și bisericile ortodoxe. Lingă una dintr'însele — Sf. Gheorghe de pe Dunăre — se odihnesc osămintele lui Mazepa, hatmanul Cazacilor, aduse aicea din Tighina-Bender. Hatmanul murind în Tighina—18 Martie, 1710—a lăsat 160.000 galbeni împărătești din care 40.000 i-a luat Carol XII pentru sine, și restul l-a dat lui Wojnarowsky (cit. Voinarovski), nepotul de soră a lui Mazepa. Turcii, năvălind și jăfuind Moldova în anul 1711, au sfărîmat și mormîntul de cărămidă al hatmanului și au risipit osemintele lui și i-au spart piatra de mormînt, pe care erau săpate stemele Ucrаниеi, Poloniei și a lui proprie. După retragerea Turcilor, mormîntul fu dres iarăși și pînă în timpurile din urmă se mai vedea înlăuntru bisericii piatra lui de mormînt, deși vătămata în parte. În 1835 preoții ortodocși, neștiind că în mormîntul acesta se odihnesc rămășițele lui Mazepa, l'au deschis, spre a îngropa pe răposatul boier Serdar Dimitrie Dekretszi Bașa. Lingă osemintele hatmanului au depus și pe Serdarul Dekretszi. Cîteva ani mai apoi au scos trupul boierului, au savîrșit pentru răposarea lui serviciul divin și au îngropat afară din dreapta pridvorului bisericii rămășițele boierului și ale lui Mazepa, de oarece tocmai atuncia oprise Statul de a îngropa înlăuntru bisericii. Piatra mormîntală, deși vătămata, o trimiseră ca monument istoric lui Mihaiu Ghica, fratele fostului demn al Moldovei, la care se află pînă

acuma. Rudele boierului, voind să păstreze stemele pe mormîntul hatmanului, făcură o nouă piatră mormîntală, dar sculptorul săpă din neștiință în loc de o pajură cu un cap, una cu două.

(Urmează stîrșitul).

I. M. ZATLOKIEWICZ.

CRONICĂ

Cinci ani de viață, cinci ani de muncă și de izbîndă s'au împlinit la 2 Decembrie de la întemeierea revistei noastre, care va stărui înaintea pe calea dreaptă și sigură urmată fără șovăire pîn'acum.

Drept semn al bucuriei noastre și al dragostei sincere, cu totul dezinteresate, care o purtăm credincioșilor noștri sprijinitori din publicul cetitor, vom da, în preajma Sfintelor sărbători ale păcii și buneii învoiri, un număr special, de trei coale, cu numeroase bucăți de prosă și poezie datorite colaboratorilor vechi și noi ai revistei, și cu dări de seamă asupra operilor literare mai nouă, — fără ca numărul acesta să însemne, ca de obicei, înlocuirea celui următor. Prin urmare, numărul de Anul-Nou va apărea ca totdeauna și pe urma lui vor veni — spre mulțumirea prietenilor și a cinstitului public — numerele fără de număr ale anilor, ale multor ani de existență asigurată a revistei noastre.

În vremea din urmă, am adus în fiecare an cîte un mic dar pe seama cetitorilor noștri, sporind paginile revistei, fără a urca prețul. Același obicei îl păstrăm, adăogînd pentru anul viitor, în locul ilustrațiilor care n'au mult noroc în condițiile în care se pot da, alte patru pagini de material; aci vom deschide două rubrici speciale — una pentru mici studii, articole de orientare ori de critică și informații de știință populară, supt îngrijirea prietenului nostru d. G. Munteanu-Murgoci, cunoscutul și apreciatul scriitor științific, care va fi înconjurat de colaboratori vrednici, — alta pentru o cronică umoristică.

I. Știri artistice.

Societatea corală «Carmen» de supt direcțiunea d-lui D. G. Kiriac va da la Ateneu, în seara de Sîmbătă, 16 Decembrie, ora nouă, un concert de Crăciun. Programul, foarte bine alcătuit și ales din opere clasice și românești, cuprinde compozitori străini ca Mozart, Palestrina, Gounod, St. Saëns și compozitori romîni ca Dima, Vidu, Porumbescu și Kiriac. Vor fi și soluri ale d-șoarelor Elena Bonciu și Olga Hirjeu, aplaudate în mai multe concerte ale societății «Carmen». Nu ne îndoim că va asista același public distins și numeros ca'n trecut. Ar fi și prilejul să se facă d-lui Kiriac o caldă și entusiastă manifestație de recunoștință și simpatie pentru opera neuitată a înfrățirii cîntecelor românești, de astă vară, căci mai

ales d-sa a stăruit din greu ca să isbutească pe deplin ideea aducerii la Expoziție a corurilor de peste hotare.

* Elevii liceului particular, cu foarte bună reputație, condus de dd. Lăutey, G. Popa-Liseanu și I. Clinciu, au organizat Marți seara, la «Teatrul Liric», o serbare școlară plină de vioiciune, care a întrecut așteptările celor deprinși cu banalitatea și cu plictiseala serbărilor școlare de porunceală. Au fost de față părinți ai elevilor, unii veniți anume din provincie, profesorii liceului, toți elevii și alți prieteni ai școlăii. Serbarea s'a dat supt patronajul d-lui C. Rădulescu-Motru, inspectorul general al învățămîntului secundar și superior, care dovedește zi cu zi, prin hărnicia muncii sale și prin interesul viu ce poartă învățămîntului, că este în aceeași măsură *chemat* și *ales* pentru sarcina înaltă ce i s'a încredințat. Corul elevilor, instruit de d. M. Tănăsescu, a executat precis și inimos *Imnul regal*, *Tricolorul* și *Steagul nostru*; un elev din cursul superior a spus cu înțelegere și cu duioșie versuri din operele lui Coșbuc și Goga; un copilaș de vre-o opt ani a uimit întreg publicul prin recitarea perfectă, plină de avînt și de claritate, cu voce puternică și sigură, a unei lungi poezii pe care arăta că a pătruns-o pe deplin; alți trei elevi de cursul superior s'aū distins, unul cu două cîntece clasice bine executate, celalalt cu hazlii monoloage de d. Țincu, predate cu talent actoricesc, iar al treilea cu o execuție conștiincioasă la pian. A stîrnit aplause repetite grupul de vre-o zece elevi cari aū jucat, sprinteni și foarte vioi, cîteva danțuri naționale, în tacturile arcului patriarchal al vestitului lăutar de vremuri vechi și bune care a fost tovarășul maestrului glorios, d. Moceanu. Îți sălta inima pe acelaș tact zburdalnic văzîndu-i pe elevi, rumeni și sănătoși, în strălucitul port oltenesc, trăind cîteva clipe viața veselă, atît de luminoasă și de estetică, a țeranului nostru cînd îi este și lui albă lumea. Datina jocului național, introdusă de curînd în școlile noastre, e vrednică de cea mai caldă laudă și trebuiește răspîndită cît de mult. Spirituala «Glumă didactică» într'un act a fericitului Ionescu-Gion — *Liceul Țepeluș-Vodă, Real? Vechiu, Clasic? Modern?* — care a încheiat serbarea, a fost reprezentată cu istețime, cu vervă și cu siguranță de admirat din partea școlărilor, printre cari unii și-aū studiat rolurile cu multă serioșitate și aū arătat însușiri pentru scenă. Întreg publicul s'a depărtat încîntat și bucuros de senina serbare tinerească.

II. Cărți.

Folositoarea *Biblioteca pentru toți* care apare în editura librăriei L. Alcalay (Calea Victoriei, 37) a mai sporit cu o serie de opere de preț. Astfel avem o ediție populară a excelentei lucrări filosofice *Știință și energie*, de d. C. Rădulescu-Motru; traducerea măiastră — inedită — a d-lui Gh. Coșbuc din *Georgicele* lui Virgil, despre care vom mai vorbi; romanul *Elena* a lui Bolintineanu; «*Suprema forță*» a d-lui H. G. Lecca;

piesa lui D'Annunzio «*Făclia supt obroc*», tradusă de d. Alexandrescu-Dorna și apreciată în revista noastră cu prilejul ediției dintîiu în românește; o traducere din opera lui Schopenhauer («*Viața, Amorul și Moartea*») de un domn C. Pestreanu care mărturisește cu sinceritate și modestie că tilcuirea d-sale «nu poate să fie nici la nivelul nici de valoarea traducerii ilustrului profesor Titu Maiorescu, făcută *Aforismelor*» o traducere anonimă a comediei *Bolnavul închipuit* de Molière; ediția a doua a dramei «*Stîlpii societății*» de Ibsen, traducere datorită d-lui B. Marian și o culegere de nuvele (*Departee de oraș*) ale d-lui Al. Cazaban, care socoate a-și îndeplini o datorie literară față de sine și față de public iscăbind acum în «*Viața literară*» «polemică mărunte», dar grosolane... *foarte departee* de adevărata viață literară!

* Al doilea volum din *Biblioteca Copiilor*, pe care o îngrijește, în editura revistei «*Luceafărul*» din Sibiiu, d-na Adelina Tăslăuanu, ascunsă modest supt vâlul pseudonimului A. O. Maior, cuprinde unsprezece povești frumoase, potrivite pentru copii, scrise într'o bună și simplă limbă romînească. Trei din ele sînt scrise de d. I. Al. Bassarabescu, iar una de T. Codru, pseudonimul d-lui Oct. Taslăuanu. Poveștile sînt ilustrate cu douăzeci și două de chipuri foarte reușite. Cartea e un admirabil dar de Crăciun pentru copii și ar trebui să se afle în orice familie romînească. Autoarea, care s'a dedicat unei opere așa de folositoare și așa de trebuincioase la noi, isbutind să dovediască și o vocațiune reală, literară și pedagogică, pentru acest gen, s'a învrednicit de recunoștința deplină a tuturor prietenilor copiilor.

III. Reviste.

Marea revistă *Leipziger Illustrirte Zeitung*, nr. de Crăciun, arată într'o ilustrație foarte frumoasă statuia lui Alecsandri, înălțată la Iași, cu cele două reliefuri de pe soclu reprezentînd «*Peneș-Curcanul*» și «*Rodica*». O notiță biografică dă lămuriri despre poet și operele sale și despre serbarea dezvălirii statuii. O greșeală strecurată putea lipsi în notița destul de scurtă, ca să poată fi deplin exactă: Alexandri n'a murit la Paris, ci aici în țară, pe moșia sa din Mircești.

* «*Luceafărul*» din Sibiiu, apărut la 15 Noemvre, are obicînutele ilustrații, o schiță de d. I. Agîrbiceanu, urmarea traducerii d-lui I. Borgia din Goethe (*Ifigeniu în Taurida*), a patra «*Scrisoare din București*» a d-lui G. Bogdan-Duică, care face o critică aspră, ci cu totul dreaptă a monumentelor mai nouă, banale și monotone în inspirație, care împodobesc Capitala noastră, două poesii duioase ale d-lui A. Seca, dintre cari una, minunata «*Scrisoare din America*», dezvăluiește un talent original de viitor, un poet cu daruri firești prețioase, și îndreptățește pe autor la o activitate mai puțin sfoasă și mai spornică. D. Marin Simionescu-Rîmnicianu execută cu dovezi hotărîtoare și cu spirit sîn pe criticul împletcit al «*Pașilor pe nisip*», d. Lovinescu, ajuns prin viteaza-i poligrafie

multilaterală un veritabil Lavinescu. În fruntea numărului, d. Oct. Tăslăuanu se ocupă de *Teatrul românesc* din Ardeal. Cronică ne dă, între altele, o apreciere bine scrisă a reprezentației d-lui Z. Birsan în Sibiiu. Am dori, cu drept cuvânt, să fie amintite la cronică și celelalte reviste literare: e, ori-cum, o datorie să fie orientat publicul și asupra mișcării literare de la noi, care, har Domnului, n'a încetat.

* Aceiași dorință colegială ne credem îndreptățiți a o mărturisi *Revistei politice și literare* din Blaj, pentru care pot avea interes și alte publicații din revistele noastre, pe lângă aprecierile despre tinăra lor tovarășe de muncă. Noul număr al revistei blăjene se presintă, încolo, tot așa de bine ca și cele dinainte. D. A. Ciato lămurește, într'un prim-articol, problema de căpetenie a politiceii naționale reale, d. M. Sadoveanu, în schița sa, *Balta liniștei*, face fina analiză psihică a unui suflet de toate zilele, d. I. Agîrbiceanu sporește numărul operelor sale caracteristice ardelenesti cu o nouă schiță. Se continuă comunicarea d-lui Al. Lăpădatu despre memoriul lui Damaschin Bojinca și traducerea d-lui M. Străjanu din Schopenhauer. D. V. Meruțiu popularizează unele cunoștinți despre originea pământului, d. A. Ciato publică un *Cîntec haiducesc* energic și aprins, d. Sever Dan răspunde articolului despre emigrări al d-lui dr. A. Bunea, cu unele idei interesante, sănătoase în miezul lor, d. Luca Rusu continuă cronică sa literară conștiințioasă, vorbind despre cartea d-lui Brătescu Voinești și niște broșuri de valoare (Creangă, în chestia țerănească și dr. Simionescu, geologia României), d. Al. Ciura scrie elogios despre traducerea din *Faust* a d-lui I. Gorun, d. I. Marin are o schiță și d. Dafin o poesie.

În *Neamul Românesc*, nr. 61, d. N. Iorga arată nevoile mari care izvorăsc din *sărăcia* neamului nostru și îndeamnă la strîngerea bogăției prin «curajul de a începe» și prin cruțare. Un învățător de inimă, d. C. I. Simion propune să se serbeze la 1909 o jumătate de veac de la *Unire*, printr'un monument ce s'ar ridica, din inițiativa învățătorilor și din jertfa țerănimei, la Focșani, «inelul de logodnă al celor două țeri surori». Ideia e fericită și-i dorim întruparea.

În n-r 62, d. N. Iorga satirizează congresul partidului liberal, d. N. Bîlăndu scrie despre politica bucovineană, un pseudonim expune cazul atit de regretabil al «Poporului român» din Pesta, d. I. Boteni arată rostul școalei normale Carol I. din Cîmpulung. Amîndouă numerile au o bogată cronică politică, socială și culturală. Între altele, d. N. Iorga apreciază și noul volum al d-lui Sadoveanu, «Mormîntul unui copil».

IV. Ziare.

De curînd a început să apară la Iași, supt direcția d-lui Lascar Tărbuță, agitatorul neobosit al ideilor romînești în țirgurile înstrăinate ale Moldovei, *Apărarea Neamului*, foaie săptămînală, scrisă cu tot focul inimii și cu toată căldura convingerii cinstite. Aici a publicat și d. A.

C. Cuza un articol bogat în idei limpezi despre «Renașterea» care se petrece în viața noastră publică, atrăgînd luarea aminte a Ieșenilor asupra societății cooperative ce s-a întemeiat acolo ca o mare faptă de bine, vrednică de cel mai devotat sprijin al Romînilor greu primejduiți de străini în orașul de scaun al glorioșilor Voevozi de odinioară.

* *Unirea* din Blaj continuă studiul istoric foarte erudit, strîns documentat și convingător al d-lui dr. A. Bunea, despre Mitropolitul Sava Brancovicî, care va apărea de sigur și în broșură, spre a adăoga o nouă piatră prețioasă la seria operilor de înaltă valoare științifică și literară ale fruntașului cărturar ardelean. În n-rele 49 și 50, d. I. Agîrbiceanu termină schițele sale de călătorie prin Romînia, cu descrierea unei excursiuni la mănăstirile din jurul Bucureștiului și a întoarcerii în Ardeal prin Tur-nul-roșu. Tot în numerile mai nouă ale *Unirei*, d. Nicolae Brînzeu, harnicul profesor din Pitești, publică o serie de foiletoane foarte instructive — «Chestii contemporane», despre romanul celebru al lui Fogazzaro, «Il Santo», despre șubreda morală modernă și despre alte probleme care pot preocupa spiritele serioase.

* *Răvașul* din Cluj, n-r. 50, reproduce traducerea din Carducci a d-lui St. O. Iosif. Ca ilustrație dă *Pavilionul regal* din Expoziție.

Sc.

CÎNTECE DIN BUCOVINA

De jelea traiului meu
Plîng și pietrele 'n părău
Și lui Domnu-Sfînt i-e greu;

De jelea vieții mele
Plîng pietrele 'n vădurele
Și lui Domnu-Sfînt i-e jele.

*

Înălțate împărate,
Ardă-ți curtea jumătate,
Nu rămîi feciori piș sale,
Fetele-s nem. ie!

(DIN SCHEIA).

ION STREȘINĂ.

RĂSPUNSURI

C. Seche Băleni. — Mai încercați.

C. Teodorescu și Lazăr Iliescu sînt rugați a trimete adresa d-lor la administrația acestei revinte.